

СТАНОВИЩЕ

изготвено от проф. д-р Борис Парашкевов във връзка с конкурса за „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Германски езици (Английски език – историческа граматика), обявен в ДВ, бр. 81 от 10.10. 2017 г.

Настоящото становище е изготвено съгласно заповед № 117/18.01.2018 на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и в съответствие с решението от първото заседание на научното жури, съставено по силата на същата заповед. Документи за участие в конкурса е подала д-р Яна Валентинова Чанкова. Тя е родена през 1977 г., през 2001 г. е придобила магистърска степен по английска филология в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”, а през 2009 г. ѝ е присъдена образователната и научна степен „доктор“ след като е защитила дисертация на тема „Произход и развитие на перфект в английския език“. Водила е теоретични курсове по историческа граматика на английския език, история на английския език, историческа лингвистика, граматика на староанглийския език, сравнително и индоевропейско езикознание. За доцент по историческа граматика на английския език програмата на ЮЗУ предвижда преподаване на шест дисциплини: история на английския език, историческа лингвистика, морфосинтаксис на АЕ, дескриптивна граматика на АЕ, историческа граматика на английския език, фонетика и фонология на английския език с обща годишна аудиторна заетост от 495 часа, приравнени към упражнения.

Дисертационният труд на д-р Чанкова беше първото солидно свидетелство за ориентирането на нейната научноизследователска дейност към проблеми на диахронния синтаксис и по-точно на перфекта като аналитична темпорална форма на английския глагол. Преработен като изследване върху граматикализацията на съвременните значения на английския перфект, той вече е издаден в монографична форма.

Диахронният синтаксис – този път обаче в съпоставителен план – лежи в основата и на представения за конкурса хабилитационен труд ASPECTS OF THE THEORY OF SCRAMBLING (157 стр.). Във фокуса на изследването стои успоредяването на дислокационната операция scrambling в староанглийски и староисландски, а концептуалната рамка на двете монографии е Минималистичната програма на Н. Чомски. В библиографския апарат са посочени около 270 заглавия. Написването на труда се предхожда от осем свързани с неговата тема статии. Една от тях, репрезентативна за концепцията на монографията, се съсредоточава върху тривалентни глаголи от класа на *giefan / gefa* ‘давам’, при които непрякото допълнение в дателен падеж предхожда прякото допълнение във винителен падеж. При определени условия те могат да генерират и алтернативен словоред, при който непрякото допълнение следва прякото. Тези положения са характерни и за развоя на немския език. В него до днес се пазят конструкции като архаичните *und weiter gib ich dir figur; der ich dem könig Babel das schwerdt in die hand gib; wo warumb gib ich ihm das nit gründlich zu verstehn* (тоест днес *ich gab es ihm* точно както в английски *I gave it him* в противовес на бълг. аз му го дадох).

В новото проучване към проблематиката се пристъпва чрез риторични въпроси, илюстративните примери се формализират и интерпретират по възприетата методика, а накрая анализите са обобщени в десет заключения. Авторката е убедена, че по-нататъшни подобни анализи ще спомогнат за по-доброто вникването в синтаксиса на староанглийските и староисландските текстове, включително с оглед на превеждането им на други езици. Сред приносите си тя между другото определя своето изследване като алтернатива на формалните синтактични модели, според които скрамблингът е механизъм, провокиран от необходимостта да се проверяват силни или слаби функционални черти за съгласуване. При всичко случаи то е образцов пример за прилагане на съвременни

формализационни програми в сферата на диахронията. Иначе казано – предложено е едно фундаментално изследване, приложимо както в лингвистиката, така и в транслатологията. Неговата същност д-р Чанкова е представяла периодично на научни конференции. Теоретичните и практичните ѝ занимания са намерили израз и в други самостоятелни или колективни разработки, приложени към документацията по конкурса.

Като староисландска текстова база за съпоставителните си изследвания д-р Чанкова е използвала средновековните поеми от „Старата Еда“. Същевременно в тях тя е съзряла достойно предизвикателство да бъдат претворени на български. В крайна сметка в тандем с Айгир Сверисон, единствения ерудиран исландист в България, е представила две нови преводни версии (след издадените от Михаил Минков по-предишни преводи): „Тъй речени са на Високия Словата...“ (Феня, 2012) и „Предсказанието на Пророчицата“ (Роборид, 2013). Текстовете и пространните коментари към тях са своеобразна културно-историческа панорама, чрез която читателят се запознава не само с боговете, митовите и изобщо представите на викингите за света, но и с тяхното жизнеутвърждаващо кредо хората да не проявяват равнодушни, а да действат отговорно. На двамата бих препоръчал съвместно с преподавателите от специалност „Скандинавистика“ към ФКНФ при СУ „Св. Климент Охридски“ да се заемат с изработването и популяризирането на справочник, съдържащ имената на боговете от старонордския пантеон и на митичните скандинавски герои, за да се отстрани съществуващият разнобой при предаването им в преводи било от скандинавски, било от други европейски езици.

Досегашната разностранна преподавателска дейност на д-р Чанкова (на нея вече е било възложено дори да поеме научното ръководител на една докторантка), нейната трайно провеждана научноизследователска дейност, намерила изява в публикации предимно на английски език, в

участието ѝ в международни научни форуми и в умението да съчетава модерни научни виждания при интерпретирането на старинни езикови състояния, какъвто е староисландският, както и преводаческата ѝ дейност от този език, ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури да избере д-р Яна Валентинова Чанкова за „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Германски езици (Английски език – историческа граматика).

София, януари 2018 г.

(проф. д-р Борис Парашкевов)